

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. I-1343
6 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo Nr. I-1343 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (toliau – įstatymo projektas) rengimą paskatino Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyboje prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Fondo valdyba) gaunami nuolat gyvenančių Lietuvoje privalomosios pradinės karo tarnybos karių ir privalomosios karo tarnybos karių, paskelbus mobilizaciją pašauktų į karinius mokymus įgyti pagrindinio karinio parengtumo (toliau – šauktiniai), skundai dėl nustatytos prievolės mokėti privalomojo sveikatos draudimo įmokas (toliau – PSD įmokos), kai jie negauna jokių pajamų.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo (toliau – SDĮ), 17 straipsnio 4 ir 12 dalimis, individualią veiklą vykdančys asmenys privalo mokėti PSD įmokas nuo sumos, nuo kurios skaičiuojamos socialinio draudimo įmokos, bet ne mažiau kaip 6,98 procento 12 minimaliųjų mėnesinių algų per metus. Minimalios metinės PSD įmokos reikalavimas netaikomas, kai asmuo patenka į kurią nors valstybės lėšomis privalomuoju sveikatos draudimu draudžiamų asmenų (socialiai jautrių) kategoriją.

Asmenų, nepriskiriamų dirbantiems ar kitą ekonominę veiklą vykdančioms asmenims, PSD įmokų prievolę reglamentuoja SDĮ 17 straipsnio 11 dalis. Pagal SDĮ 17 straipsnio 11 dalį asmenys, nepriskiriami šio straipsnio 2–10 dalyse ir šio Įstatymo 6 straipsnio 4 dalyje išvardytiems asmenims, kas mėnesį moka 6,98 procento minimaliosios mėnesinės algos, galiojančios mėnesio, už kurį mokama įmoka, paskutinę dieną, dydžio PSD įmokas.

Todėl, vadovaujantis išdėstytu teisiniu reglamentavimu, šauktiniais jų tarnybos laikotarpiu yra kas mėnesį priskaičiuojamos PSD įmokos kaip individualią veiklą vykdančioms asmenims (jeigu jie yra įregistravę individualią veiklą) arba kaip asmenims, nurodytiems SDĮ 17 straipsnio 11 dalyje.

Jei privalomosios pradinės karo tarnybos metu vykdoma individuali veikla ir gaunamos pajamos, tai prievolė mokėti PSD įmokas nuo gautų individualios veiklos pajamų atitinka solidarumo principą. Tačiau tais atvejais, kai šių pajamų negaunama, kyla šauktinių nepasitenkinimas dėl likusios prievolės mokėti PSD įmokas. Pastebėtina, kad atliekant privalomąją pradinę karo tarnybą ar dalyvaujant mokymuose pagrindiniam kariniam parengtumui įgyti ekonominės veiklos pajamų negaunama dėl objektyvių priežasčių.

Fondo valdybos Informacinės sistemos duomenimis, 2024 m. spalio 14 d. buvo identifikuoti 738 šauktiniai, kurie privalomuoju sveikatos draudimu turi draustis (mokėti PSD įmokas) savarankiškai, kaip asmenys, nurodyti SDĮ 17 straipsnio 11 dalyje. Be to, 2023 metais 201 šauktinio vardu buvo įregistruota individuali veikla, iš jų deklaracijas pateikė 199 asmenys, 150 asmenų deklaravo pajamas, didesnes negu 0. Taigi, identifikuoti 49 atvejai, kai šauktiniai, kurių vardu 2023 metais įregistruota individuali veikla, šios veiklos nevykdė (pajamų negavo), tačiau privalėjo mokėti minimalias PSD įmokas kaip vykdančys individualią veiklą asmenys.

Įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai – atsižvelgiant į privalomosios pradinės karo tarnybos, kaip pilietinės pareigos, atlikimo svarbą, atsisakyti reikalavimo neturintiems pajamų šauktiniais mokėti PSD įmokas ir drausti juos privalomuoju sveikatos draudimu valstybės lėšomis.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

Įstatymo projektą iniciatorė – Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai.

Vadovaujantis SDĮ 6 straipsnio 4 dalimi, yra nustatytos 23 kategorijos draudžiamųjų, kurie privalomuoju sveikatos draudimu draudžiami valstybės lėšomis, kai jie negauna PSD įmokomis pagal

SDĮ 17 straipsnį apmokestintų pajamų (pensininkai, studentai, moksleiviai, bedarbiai, asmenys su negalia, suimtieji, nuteistieji ir kt.). Tarp jų šauktiniai nėra nurodyti.

Pagal SDĮ 17 straipsnio 11 dalį asmenys, nepriskiriami jokiai ekonominę veiklą vykdančių asmenų kategorijai ar draudžiamiesiems privalomuoju sveikatos draudimu valstybės lėšomis, kas mėnesį moka 6,98 procento minimaliosios mėnesinės algos, galiojančios mėnesio, už kurį mokama įmoka, paskutinę dieną, dydžio PSD įmokas.

Vadovaujantis SDĮ 17 straipsnio 4 ir 12 dalimis, individualią veiklą vykdančys asmenys privalo mokėti PSD įmokas nuo sumos, nuo kurios skaičiuojamos socialinio draudimo įmokos, bet ne mažiau kaip 6,98 procento 12 minimaliųjų mėnesinių algų per metus. Minimalios metinės PSD įmokos reikalavimas netaikomas, kai asmuo patenka į kurią nors valstybės lėšomis privalomuoju sveikatos draudimu draudžiamų asmenų kategoriją.

Vadovaujantis SDĮ 6 straipsnio 5 dalies 1 punktu, valstybės biudžeto lėšomis apmokama 6 straipsnio 1 dalyje nenurodytų šauktinių sveikatos priežiūra.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Įstatymo projektu siūloma SDĮ 6 straipsnio 4 dalyje nustatyti, kad šauktiniai privalomuoju sveikatos draudimu būtų draudžiami valstybės lėšomis. Jei šauktinis nėra nuolatinis Lietuvos gyventojas, t. y. nėra laikomas draudžiamuoju privalomuoju sveikatos draudimu pagal SDĮ 6 straipsnio 1 dalį, jo sveikatos priežiūra ir toliau bus apmokama valstybės biudžeto lėšomis.

Priėmus siūlomus pakeitimus šauktiniai, neturėdami pajamų, neturės mokėti PSD įmokų ir gaus tokios pačios apimties ir tokia pačia tvarka bei sąlygomis PSD biudžeto lėšomis apmokamą asmens sveikatos priežiūrą kaip visi apdraustieji privalomuoju sveikatos draudimu.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimtas įstatymo projektas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Įstatymo projektas verslo sąlygoms ir plėtrai neatsilieps.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas prisideda prie Devynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2024 m. gruodžio 12 d. nutarimu Nr. XV-54 „Dėl Devynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, 315 ir 318 punktų įgyvendinimo.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Kitų įstatymų keisti nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos įstatymo, Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymo projektu naujos sąvokos nesiūlomos ir nesiūloma keisti galiojančių sąvokų.

11. Ar Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus.

Įstatymo projekte reglamentuojami klausimai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją ir Europos Sąjungos teisės nuostatas.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įstatymo lydimųjų aktų, – kas ir kada juos turėtų parengti, šių aktų metmenys.

Įstatymui įgyvendinti reikės pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugsėjo 11 d. nutarimą Nr. 968 „Dėl Lietuvos Respublikos draudžiamųjų privalomuoju sveikatos draudimu registro steigimo, jo nuostatų patvirtinimo ir veiklos pradžios nustatymo“.

Šio teisės akto projektą parengs Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija. Jis turės būti priimtas iki įstatymo įsigaliojimo.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais).

Priėmus Įstatymo projektą, reikės papildomų valstybės biudžeto lėšų, tačiau jų kiekis kiekvienais metais priklausys nuo tais metais prognozuojamo šaukiamų į privalomąją pradinę karo tarnybą asmenų skaičiaus ir prognozuojamo valstybės biudžeto įmokos, mokamos už vieną valstybės lėšomis privalomuoju sveikatos draudimu draudžiamą asmenį, dydžio.

Remiantis Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2024 m. lapkričio 15 d. įsakymo Nr. V-1104 „Dėl karo prievolinkų šaukimo į privalomąją pradinę karo tarnybą 2025 m.“ 1 punktu nustatytas 4075 bendras karo prievolinkų, šaukiamų į privalomąją pradinę karo tarnybą, skaičius. Atsižvelgiant į Fondo valdybos 2023 m. duomenis, galima daryti prielaidą, kad pajamų neturėjo apie 19,4 proc. šauktinių. Draudžiamųjų privalomuoju sveikatos draudimu registro duomenimis, dar apie 1,55 procento šauktinių nėra nuolatiniai Lietuvos gyventojai, todėl jie nebus draudžiami valstybės lėšomis, sveikatos priežiūra jiems bus užtikrinta vadovaujantis SDĮ 6 straipsnio 5 dalies 1 punktu. Prognozuojama 2026 m. metinė valstybės biudžeto įmoka, mokama už vieną valstybės lėšomis privalomuoju sveikatos draudimu draudžiamą asmenį, sudarys 773,9 Eur. Šauktinių tarnavimo laikas – 9 mėn. per metus. Atėmę iš bendro šauktinių skaičiaus 1,55 procentus šauktinių, kurie nėra draudžiamieji (Lietuvos gyventojai), gautume 4012 draudžiamųjų šauktinių. Iš jų neturėtų pajamų 778 asmenys (19,4 proc.). Valstybės biudžeto poreikis jiems drausti sudarytų 452 tūkst. Eur (778 asm. x 773,9 Eur / 12 x 9 mėn. = 452 tūkst. Eur.). Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija informavo, kad nuo 2026 m. sausio 1 d. dalies privalomąją pradinę karo tarnybą atliekančių asmenų (iki 4 proc.) tarnyba truks 3 mėnesius, todėl lėšų poreikis jiems drausti gali būti kiek mažesnis (439,6 tūkst. Eur).

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Reikšminiai žodžiai: privalomasis sveikatos draudimas; Lietuvos Respublikos privalomosios pradinės karo tarnybos karių ir privalomosios karo tarnybos karių, paskelbus mobilizaciją pašauktų į karinius mokymus įgyti pagrindinio karinio parengtumo, sveikatos priežiūra.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.